

ULUSLARARASI GÜVENLİK SORUNLARI ve ABD’NİN GÜVENLİK STRATEJİLERİ*

Arif Behiç ÖZCAN**

ÖZET

Uluslararası İlişkiler disiplininin temel konularından birisi olan güvenlik, kavramsal ve teorik çerçevede oldukça farklı perspektiflerle ele alınan bir kavramdır. Özellikle eleştirel teorilerin yaptığı katkılarla artık neyin güvenli ya da güvensiz olduğunun tekrar düşünülmesi gerekmektedir. Bu çalışma 11 Eylül sonrasında ABD’nin güvenlik algulamalarında meydana gelen gelişmeleri farklı perspektiflerle ele almaya çalışmaktadır. Bunu yaparken de bizzat güvenlik kavramını tartışmaya açarak ABD’nin 11 Eylül sonrasında pratiğe döktüğü politikalarını anlamaya çalışmaktadır.

Anahtar kelimeler: Güvenlik, 11 Eylül, ABD, dış politika, terörizm

INTERNATIONAL SECURITY PROBLEMS AND THE SECURITY STRATEGIES OF THE USA

ABSTRACT

Security as one of the main issues discussed by IR colleagues has been explained with different theoretic and conceptual perspectives. Due to new contributions of critical approaches in IR, it has been necessary to re-think about what is secure or not. This paper tries to discuss

* Bu çalışma Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı’nda tamamlanan “Uluslararası Güvenlik Sorunları ve ABD’nin Güvenlik Stratejileri” adlı yüksek lisans tezinin özetidir.

** Arş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü.

the term of “security” and find out the changes in foreign policies of the USA after 9/11. So the theoretic approaches, conceptual discussions and historical events have been the main parts of the paper.

Key words: Security, 9/11, the USA, foreign policy, terrorism

1.GİRİŞ

İnsanın kendisini güvende hissetme çabasının temeli, dışarıdan kaynaklanan tehdidi tarih boyunca sürekli olarak tecrübe etmiş olmasına dayanmaktadır. Bu tehdit insanın kendisi de dâhil olmak üzere diğer tüm varlık türlerinden kaynaklanabilmektedir. Bu çerçevede kimi toplumlar ve devletler güven içinde olabilmek için dünya sorunlarından uzak kalmayı tercih ederken kimileri de tüm dünyayı kendi hayat sahası olarak görmüş ve ancak bu alanın tamamen ele geçirilmesiyle tam güvenliğin sağlanabileceğine inanmıştır. Yine kimileri kendi güvenliğini sağlamak için değişik ittifaklar kurarken kimileri de bu hedefe diplomatik yöntemler izleyerek ulaşmaya çalışmışlardır. Esas olarak bunlar ve bunlara benzeyen birçok yöntem ile ulaşılmak istenen hedef hep aynıdır. Elbette bu yöntemler her zaman işe yaramamış ve temel amaç olan güvenliğin sağlanması yerine daha güvensiz durumlar ortaya çıkabilmiştir. Bu çalışmanın temel konusu, uluslararası ilişkilerde güvenliğin öncelikli hedef olup olmadığının sorgulanması ve böyle bir önceliğin toplumları zamanla nasıl bir paranoya noktasına getirebileceğinin ABD tarihi açısından değerlendirilmesidir.

Maddi güç unsurlarına göre dünyanın en güçlü devleti olan ABD'nin güvenlik algılamaları tüm insanlığı etkileyecek boyutlara sahiptir. Dolayısıyla tarih sahnesine çıktığı günden bugüne kadar ABD'nin ulusal ve uluslararası güvenlik algılama ve stratejilerindeki değişimlere bakılması, yine bu süreçte ABD'nin dış politikalarındaki önemli değişimlerin vurgulanması, 2000'li yılların başında bütün dünyanın dikkatini üzerinde toplayan gelişmelerin anlaşılması açısından oldukça önemli olacaktır. ABD dış politikasının, küresel güvenliğin sağlanmasına katkı sağlayıp sağlamadığı konusu da ayrıca sorgulanması gereken bir noktadır.

Bu soruların yanıt bulması öncelikle güvenlik kavramının tanımlanmasını, ABD'nin kuruluş felsefesinin, devlet yapısının ve sisteminin işleyişinin anlaşılmasına, ABD'de lobilerin karar alma mekanizmasını nasıl

etkilediğinin, küreselleşme ve uluslararası güvenlik olguları arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılmasıyla mümkündür. Aynı zamanda, dünyanın önemli enerji kaynaklarının bulunduğu bölgelerin nasıl denetim altında tutulmak istendiği, Soğuk Savaş sonrası dönemde dünya gücü olma yarışındaki rakiplerin geldiği noktanın ne olduğu gibi çok değişik analizlerin de diğer analizlerle birleştirilmesi ve onlarla bir arada incelenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada sözü edilen konuların uluslararası güvenlik ve ABD'nin güvenlik algılamaları ve stratejileri açısından bir değerlendirmesi yapılacaktır. Sonuç olarak 11 Eylül olayları ve sonraki süreçte meydana gelen Afganistan müdahalesi, Irak Savaşı ve Büyük Ortadoğu Projesi, bilimsel veriler ışığında incelenecektir.

2. ULUSAL ve ULUSLARARASI GÜVENLİK KAVRAMLARI ve DÜNYA'DA ULUSLARARASI GÜVENLİK ALGILAMALARI

Bu başlık altında “güvenlik” kavramının genel bir tanımı yapılacak, ulusal güvenlik ve uluslararası güvenlik algılamaları ele alınacak, ulusal ve uluslararası güvenliğin nasıl birbirini tamamlayıcı birer olgu haline geldikleri incelenmiştir. Ayrıca bu iki olgu açısından da devletin, uluslararası örgütlerin ve uluslararası hukukun tam olarak nerede durduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Uluslararası İlişkiler, alanında karşılaşılan en büyük sorunlardan birisi, alana ilişkin “durumları” tanımlamakta kullanılacak olan geniş kabul görmüş bir kavramsallaştırmanın var olmamasıdır. Bu durum, hem Uluslararası İlişkiler'in bir sosyal bilim olmasından hem de ilgilendiği konuların niteliğinden kaynaklanmaktadır. Güvenlik kavramı da bu açıdan genel kabulden yoksun birçok anlama sahiptir. Abraham H. Maslow'un ünlü ihtiyaçlar hiyerarşisinde fiziksel ihtiyaçlardan sonra gelen *güvenlik* kavramı, sözlükte “güven içinde bulunma hali, tehlikeden korunmuş olma, asayiş, emniyet” (Doğan, 2001: 503) olarak tanımlanmaktadır. Aynı kavram farklı yerlerde; “birey, topluluk veya toplumun istenmeyen, beklenmeyen olay, durum ve saldırılardan, maddi, yasal ve psikolojik araçlarla korunması” (Demir ve Acar, 2002: 183), “tehlikeden, korkudan ve dehşetten uzak kalma durumu” (Ayoob, 1995: 4) olarak ya da Arnord Wolfer'e göre “elde edilen değerlere karşı tehdidin yok olduğu durum” (Ülger, 2002: 85) olarak

tanımlanırken “korku ve tehlikeden uzak olma durumu ve hissi” (Erhan, 2002: 58) biçiminde de tanımlanmaktadır. Bu tanımlardan yola çıkarak güvenlik olgusunun iki farklı boyuta sahip olduğunu tespit etmek mümkündür. Bunlardan birincisi; “korku ve tehlikeden uzak olma durumu”nu ifade eden fiziksel boyut, ikincisi ise; “korku ve tehlikeden uzak olma hissi”ni ifade eden psikolojik boyuttur. Güvenlik konusunda somut ve soyut algılamaların varlığı, güvenlik ve dış politika konularında alınacak bir kararda, karşılaşılan tehdidin somut mu yoksa soyut mu olduğunu anlamak açısından karar verici mercilerin zorlanmasına neden olmaktadır. Ancak esas olarak tarih boyunca devletler, güvenliğin fiziksel boyutuna daha fazla önem vermişler ve stratejilerini daha çok somut tehlike ve tehditlere göre şekillendirmişlerdir. Burada vurgulanması gereken nokta, sınırların kesinliği mantığına dayalı olan ulus-devletlerin, önceliği sınırların korunmasına verdikleri ve bu sınırlara diğer devletler tarafından yöneltilen tehditlerden uzak durmaya çalıştıklarıdır.

Güvenlik kavramını tanımlamada karşılaşılan sorunlardan bir tanesi güvenliği sağlanacak ya da güvenliğinden bahsedilen şeyin ne olduğunun tam olarak ortaya konamamasıdır. Ulus-devlet, Batı, bireyler, uluslararası örgütler, uluslararası şirketler, toplumlar ve kültürler burada güvenliği sağlanılmaya çalışılan birimler olabilir. Günümüze kadar yapılan güvenlik araştırmalarında bu birim net olarak belirlenememiştir. Diğer bir sorun da güvenliğin tam olarak hangi şartlarda var olduğunun tespit edilmesinin zorluğudur. Bir diğer husus “güvenlik ikilemi” sorunudur. Robert Jervis güvenlik ikilemini; “bir devletin kendi güvenliğini arttırırken diğer devletlerin güvenliğini azaltması” olarak tanımlamaktadır (Taliaferro, 1999: 2). Diğer bir deyişle bir devlet kendi güvenliğini maksimize etmeye çalışırken, kendi halkının ve kendi dışındaki tüm birimlerin zarar görmesine neden olacaktır. Güvenlik ikilemi, devletlerin güvenlik konusunda izleyecekleri stratejilerinin ve dış politikalarının belirlenmesinde olumsuz etkilerde bulunan bir durumdur. Dolayısıyla bir taraf için güvende olma durumu, diğer taraf için eş zamanlı olarak güvende olmama durumunu oluşturmaktadır. Bu çerçevede “güvenlik”, tanımlanması zor bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Son olarak karşılaşılan diğer bir sorun da güvenlik konularındaki tartışmaların politikalara, kurumlara ve uygulamalara yansıyor yansımayacağı ya da bu alanlar üzerinde ne dereceye kadar etkili olacağı sorunudur (Lipschutz, 1998: 1). Aslında güvenliğin bir kavram

olarak açıklanması analiz için yeterli olmamaktadır. Çünkü değişik şekillerde tanımlanmasına rağmen bunun kimin güvenliği olduğu sorusuna yanıt vermek gerekmektedir. Burada analiz düzeyi olarak devlet ele alınırsa hem “kimin güvenliği?” sorusu yanıt bulmuş olacak hem de genel olarak uluslararası ilişkiler teorileri çerçevesinde bir analiz yapma imkânı doğacaktır. Ulusal güvenlik kavramı da değişik biçimlerde tanımlanmıştır. Örneğin Uluslararası Sosyal Bilimler Ansiklopedisi ulusal güvenliği; “bir ulusun kendine ait değerleri dış tehlikelerden koruma yeteneği” olarak tanımlarken; Arnorld Wolfers ulusal güvenliği, “bir ulusun kendisine yönelen bir saldırıyı önleyebilmesi ya da bu saldırıya karşı harekete geçerek galip gelebilmesi” (Ayoob, 1995: 5) olarak açıklamaktadır. Yine başka bir tanımlamada ulusal güvenlik; “bir devletin ulusal sınırları ve çıkarlarının, başka devletlerin saldırı ve tehditlerinden uzak olması durumudur.” (Dağ, 2004: 391). “Farklı bir tanımlama da Barry Buzan tarafından yapılmıştır: Ona göre ulusal güvenlik; devletlerin ve toplumların tehditlerden kurtulma arayışları ve rakip güçlere karşı bağımsız kimliklerini ve işlevsel bütünlüklerini koruma yetenekleridir.” (Mazlum, 2003; 336).

Devlet, gerek güvenliğin sağlanmasından sorumlu bir araç olarak ele alınsın gerekse güvenliğinin sağlanması gereken bir amaç olsun, sonuçta her iki durumda da bu işlevi yerine getiren, devletin kendisi olmaktadır. Bu çerçevede uluslararası güvenlik kavramı; ulus-devletlerden oluşan uluslararası sistemin, güç kullanımı ve savaş tehdidinden uzak bir biçimde, global çatışmalardan korunması olarak tanımlanabilir. Burada uluslararası güvenliğin iki boyutu karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi; bir ulus-devletin, içerisinde bulunduğu uluslararası sisteme karşı konumunu belirten ve bu sistem içerisinde kendi ulusal güvenliğini sağlamasına dikkat çeken uluslararası güvenlik anlayışıdır. İkincisi ise; bir bütün olarak uluslararası sistemin kendisinin güvenliği anlayışıdır. (Ayoob, 1995: 5). Bu iki boyut çerçevesinde ulusal güvenlik ile uluslararası güvenliği birbirinden bağımsız olarak incelemenin mümkün olmadığı açıkça ortaya çıkmaktadır. Burada vurgulanması gereken nokta, artık uluslararası güvenlik konusunun basit bir yapıda olmadığı, bir devletin kendi güvenliğini sağlamak açısından tüm dünyayı güvenliksiz bir durumla karşı karşıya bırakabileceği kabul edilmektedir. Yine aynı şekilde güvenlik kavramına bakış açıları da oldukça genişlemiştir. Güvenlik sorunlarını ele alırken sadece güvenlik, ulusal güvenlik ya da uluslararası güvenlik kavramları kullanılmamakta, “ortak

güvenlik, küresel güvenlik, işbirlikçi güvenlik, karşılaştırmalı güvenlik” (Paris, 2003: 2) gibi kavramlar da sıklıkla kullanılmaktadır. Aşağıda ele alınacağı gibi artık Soğuk Savaş döneminin klasik / geleneksel güvenlik anlayışı, Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle oldukça değişmiş ve karmaşıklaşmış, 11 Eylül ile bambaşka bir çerçevede incelenir olmuştur.

3.DÜNYA’YI TEHDİT EDEN ULUSLARARASI GÜVENLİK SORUNLARI

Güvenlik sorunları, oldukça farklılaşmış ve karmaşıklaşmış bir konu olarak Uluslararası İlişkiler disiplininin önemli bir inceleme alanını oluşturmaktadır. Bu bölümde dünya gündemini meşgul eden ve uluslararası toplumun bir bütün olarak karşı karşıya kaldığı uluslararası güvenlik sorunlarından öne çıkan bazıları incelenmiştir. Bunlar; Uluslararası terörizm, silahlanma ve bunların dışında kalan diğer sorunlardır.

3.1.Uluslararası Terörizm

Terör kelimesi, Latince “terrere” (Akgün, 2001: 114) yani korkutmak kelimesinden gelmektedir. Terörün sözlük anlamı; “tedhiş, sürekli ve sistemli şiddet hareketleri ile korku uyandırma ve yıldırma”dır (Doğan, 2001; 1279). Başka bir tanımla terör; “yıldırıcı ve hatta öldürücü eylem ve metotlarla, bir organize grubun genellikle siyasi ve kitlesel psikolojik neticeler peşinde koşması akımıdır” (Girgin ve Biren, 2002: 165). Bu tanımlamalardan anlaşıldığı kadarıyla terör; savaş ya da barış zamanında sivil halkı hedef alan ve doğrudan askeri bir kazanımdan çok hedef alınan halkı korkutmayı ya da yıldırmayı amaçlayan politik içerikli şiddet eylemleridir. Terörü tanımlamak için üç önemli kriter vardır. Bunlar; şiddet eyleminin amacı, hedefi ve sorumlusudur. Şiddet eyleminin sorumlusu kim olursa olsun sivil halka yönelik şiddet eylemlerinin hepsi terördür. Terör ile savaş kavramları arasında da farklılık vardır. Her ne kadar terör de savaş gibi politik amaçlarla yapılıyor olsa da ikisi arasındaki en önemli fark asimetrisinin boyutudur. Yani terörün iki tarafı arasındaki güç farkı oldukça fazladır. Genellikle teröre hedef olan devletin gücü, yine genellikle terörü gerçekleştiren terör örgütünün gücünden çok daha fazlasına sahiptir. Asimetrik fark buradan kaynaklanmaktadır. Esas olarak terör, sıcak

savaşların yerini soğuk savaflara bırakması sonucunda “düşük yoğunluktaki çatışmalar (low indensity conflict)”ın (Hanlı, 2003: 2) ortaya çıkardığı bir gerçektir. Terörizm, soğuk savaşların doğası gereği ortaya çıkan psikolojik savaşın bir boyutu olarak karşımıza çıkar.

Paul Wilkinson siyasal terörizmi üç başlık altında incelemektedir. Bunlar; ihtilalci, yarı-ihtilalci ve bastırıcı terörizmdir. İhtilalci ve yarı-ihtilalci terörizm; mevcut siyasal sistemde bazı değişiklikler yapmak ve hükümetlerin politikalarını etkilemekle sınırlıdır. Baskıcı terörizm ise, mevcut otoritenin ayaklananlara karşı uyguladığı terörizmdir. Uluslararası terörizm, ihtilalci terörizmin bir alt grubu olup, değiştirilmek istenen siyasal sistem uluslararası hukukun temsil ettiği sistemdir (Wilkinson, 1986: 58). Bu nedenle uluslararası terörizm, sistem dışında, sisteme karşı mücadele olarak da tanımlanabilir. Eylemlerin bir yönüyle ulusal sınırları aşması, terörizme uluslararası nitelik kazandırmaktadır.

Sonuç olarak söylenmesi gereken şey, bir şiddet eyleminin terör olarak tanımlanması, bir takım genel kıstasların (sivil hedef, politik amaç, taraflar arasındaki asimetri) o andaki uluslararası sistem içerisinde nasıl algılandığına bağlıdır. Algılama şekli, aktörler arası güç ilişkileri ve dünyanın o anki baskın değerlerine göre değişebilmektedir. “O anki” ifadesi ise bize, terörizmin tarihi süreçle doğrudan ilişkili bir sorun ve algılama boyutunun tarihe göre değişebileceğini göstermektedir. Dolayısıyla yukarıda sayılan tüm kriterleri taşısa da bir eylemin terörist eylem olup olmadığı, hem her bir aktör tarafından hem de sistem tarafından pozitif ya da negatif olarak algılanabilir. Bu farklılıkları görebilmek için özellikle Soğuk Savaş dönemindeki ve daha sonraki dönemdeki terörizm algılamalarını incelemek yeterli olacaktır.

3.2.Diğer Uluslararası Sorunlar

Daha önce de sözü edildiği gibi artık dünya üzerinde etkisi ulusal sınırları aşmayan sorunlardan söz etmek mümkün olmamaktadır. Durum böyle olunca, dünya üzerinde sayılabilecek çok fazla sayıda uluslararası güvenlik sorunu bulunmaktadır. Günümüzde AB'nin büyük bir yapı haline gelmesi dünyayı ve güvenlik politikalarını derinden etkileyen en önemli gelişmelerden bir tanesidir. Silah kaçakçılığı, insan kaçakçılığı, uluslararası

göçler, uyuşturucu kaçakçılığı, ikili ya da çok taraflı sınır sorunları, karasuları, kıta sahanlığı, münhasır ekonomik bölge gibi deniz ülkesine ait kavramlar üzerinde bütün dünya devletlerinin anlaşamamış olması, uluslararası akarsu ve göller ile özellikle Dicle-Fırat akarsuları, Hazar'ın statüsü sorunu, Orta Asya ve Ortadoğu enerji kaynaklarının dağılımı sorunu, Keşmir sorunu, genelde Ortadoğu özelde ise Filistin Sorunu, Kıbrıs sorunu, Hürmüz Boğazı sorunu, Irak'ta Saddam yönetiminin devrilmesi ve Irak'ın geleceğinin ne olacağı sorunu, Afganistan'da olup bitenler, Balkanlar, birçok devletin önemli bir güvenlik sorunu olan ayrılıkçı hareketler, Sars ve AIDS gibi hastalıklar, çevresel sorunlar, insan hakları ihlalleri, dünya çapında büyük güçlerin ekonomik savaşları ve küçük güçlerin ekonomik olarak varlıklarını sürdürme çabaları, son yıllarda sıklıkla görülen doğal afetler gibi oldukça uzun bir güvenlik sorunları yelpazesi oluşturmak mümkündür. Hatta uluslararası ilişkiler alanında incelenen bütün konuların az ya da çok, şu veya bu şekilde uluslararası güvenlik sorunuyla bağdaştırılabileceği bir gerçektir. Bu sorunların her birinin bu çalışmada ele alınması için zaman ve yer yeterli değildir. Ancak en azından birinci bölümde anlatılan teorik açıklamalar ışığında, sayılan bu güvenlik sorunlarının aslında konu olarak çok ama içerik olarak fazla karmaşık olmayacağı da görülebilmektedir.

4.ABD’NİN GÜVENLİK ALGILAMALARI - SÜREKLİLİK VE DEĞİŞİM

Bu başlık altında ABD'nin iç siyasal yapısı da dikkate alınarak, ABD'nin Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası güvenlik sorunlarına nasıl baktığı, bu sorunların tam olarak neresinde bulunduğu, bu sorunlara karşı ne tür stratejiler geliştirdiği ve özellikle 11 Eylül 2001 tarihinin ABD'nin güvenlik algılamalarında ne gibi değişiklikler meydana getirdiği incelenecektir.

Bu çalışmada Soğuk Savaş'ın 1991'de SSCB'nin dağılmasıyla sona erdiği ve sistemin büyük bir dönüşüm içine girdiği kabul edilmekle birlikte, dönemin etkilerinin tam olarak silindiği de düşünülmemektedir. Bu çerçevede öncelikle genelde uluslararası sistem açısından ve özelde ise güvenlik algılamaları açısından meydana gelen değişiklikler ele alınacak, daha sonra ise Soğuk Savaş'tan arda kalan dış politikaya ilişkin düşünce tarzı incelenecektir.

Temel olarak SSCB'nin dağılması sonrasında da dünya sistemi yeniden karmaşıklaşmaya ve düzenlemeye ihtiyaç duymaya başlamıştır. Bu çerçevede bu işi üstlenen taraf ise Soğuk Savaş'ın yenilmeyen gücü olan ABD olmuştur. Daha ileride de değinileceği gibi ABD genelde bir taraftan dünya üzerindeki problemlerin ve karmaşıklıkların sebebi olarak gösterilmiş, diğer taraftan da bu sistemin ancak “yeni dünya düzeni”ne ABD ile ulaşılabileceğine inanılmıştır.

Öncelikle SSCB'nin dağılmasının kısa vadeli sonuçları, karmaşayı arttıran en önemli sebeplerdir. İlk olarak Doğu blokunun liderinin dağılması, Almanya'nın birleşmesi ve Avrupa'ya yönelik komünist tehlikenin ortadan kalkması, sistem içerisinde büyük bir güç boşluğu oluşturmuştur. Kuzey-güney ilişkilerine paralel olarak Avrupa'nın doğusu ile batısı arasındaki ekonomik uçurum oldukça büyümüştür ve bu uçurum kitlesel göçler ve siyasal sığınmalar gibi büyük tehditleri de beraberinde getirmiştir. Artık Avrupa'nın kendi içindeki problemleri ABD olmadan çözememesi, dünya güç dağılımında Avrupa'nın hangi konumda olduğunu tartışma konusu haline getirmiştir. Yukarıda bahsedilen uluslararası güvenlik sorunları uluslararası sistemi oldukça büyük bir tehlikeye doğru sürüklemeye başlamıştır. Dolayısıyla kimilerine göre ABD egemenliğinde oluşan tek kutuplu, kimilerine göre ise kutupsuz ya da çok kutuplu dünya Soğuk Savaş kadar, bazı konularda ise ondan daha fazla tehditler ve problemlerle karşı karşıya kalmıştır. Çünkü özellikle terörizm gibi konularda herhangi bir devlete doğrudan sorumluluk yüklenememesi, karşılıklı dengenin olmadığı bir ortamda sistem için oldukça önemli bir tehdit unsuru olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur. Soğuk Savaş döneminin ilişkileri kesin bir niteliğe sokması barışı ya da savaşın olmamasını sağlamıştır. Ancak SSCB'nin dağılmasından sonra ilişkilerde kesinliğin yerini belirsizlik, barışın ya da savaştan kaçınmanın yerini de çatışma almıştır.

Soğuk Savaş döneminin propaganda ve silahlarla ilgili kalıntıları, yeni dönemde uluslararası sistemi doğrudan etkilemeye devam etmiştir. Bu kalıntılar yeni dönemde, etnik savaşların, kitle imha silahlarının Üçüncü Dünya ülkelerinde yayılmasının, uluslararası terörizmin, organize suçların, bölgesel savaşların, siyasal İslam'ın, uluslararası göçlerin, kuzey ile güney arasında giderek büyüyen ekonomik uçurumun, zayıflayan ulus-devlet yapılarının ortaya çıkmasında en önemli faktörler olmuşlardır. Soğuk Savaş

sonrası dönemin hem dünya hem de ABD için oldukça fazla konuda değişimin meydana geldiği çoğu bilim adamı tarafından kabul edilmiştir (Ellsworth, 2003: 3). ABD dış politikasının belirlenmesinde ön plana çıkan Z. Brzezinski, F. Fukuyama ve S. P. Huntington gibi bazı düşünürler de ilgili devletin bu dönemde uluslararası güvenliğe yönelik attığı adımların bir miktar sorumlusu durumundadırlar.

Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD'nin izlediği en önemli strateji “Yeni Dünya Düzeni” söylemi ile şekillenen strateji olmuştur. “Bu söylemi geliştiren kişi ise ABD Başkanı George H. W. Bush” (Moller, 2002: 3) ya da diğer adıyla “Baba Bush” olmuştur. Ancak her ne kadar Soğuk Savaş sona erse ve Körfez Savaşı ile yeni dönemde en büyük gücün ABD olacağı ön plana çıkmış olsa da ABD açısından güvenlik sorunları tamamen ortadan kalkmamıştır. Aksine yeni dönem ABD için uluslararası ortamın güvenliksiz yapısının devam ettiği bir dönem olmuştur. Çünkü yeni dönem, dünya nüfusunun özellikle fakir bölgelerde artmaya devam etmiş, kirlenme önemli bir güvenlik sorunu olarak ağırlığını arttırmış, etnik çatışmalar yaygınlaşmış, finansın küreselleşmesi onun kontrolünü zorlaştırırken ulusal parasıyla dünya pazarlarına hakim olmaya çalışan ABD için de kontrolsüz bir finans dünyası oluşturmuş, özellikle Çin ekonomik anlamda en büyük rakip olarak dünya pazarlarında ABD'ye karşı büyük bir güç haline gelmiş, Ortadoğu ve Orta Asya enerji kaynaklarının paylaşımı hayati çıkarların çatışma alanı haline gelmiş, dünya üzerinde organize suçların sayısı oldukça artmıştır.

Yine bu dönemde ABD kendi yurttaşlarının güvenliğini sağlama konusunda uluslararası sistem içerisindeki tüm birimlerle rekabet içerisine girmiştir. ABD'ye yönelebilecek kimyasal, nükleer ve biyolojik silahlarla yapılacak saldırıların önlenmesi en önemli amaçlardan birisi haline gelmiştir (Ellsworth, 2003: 5). Avrupa ve Asya'da ABD hegemonyasına karşı ortaya çıkan düşmanlığın önlenmesi en önemli amaçlardan birisi haline gelmiştir. Aynı şekilde ABD'nin kara, deniz ve uzaydaki askeri egemenliğine karşı oluşan düşmanlıklar da önlenmesi gereken unsurlar olarak ortaya çıkmıştır. ABD egemenliğinin devam ettiği küresel sistemin ayakta kalmasını sağlamak ve ABD müttefiklerinin desteklenmesi diğer önemli amaçlar arasında yer almıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemin ABD güvenlik algılamalarında değişiklikler meydana getiren önemli olaylar meydana gelmiştir. Örneğin Körfez Savaşı, Çin'in dünyaya açılması,

Ortadoğu’da İran’ın politikaları, Rus ekonomisinin küreselleşmesi ABD’nin hayati çıkarlarıyla ilgili çok önemli gelişmeler olmuşlardır. Ancak 11 Eylül 2001 olayları, ABD güvenlik politikalarındaki önceliklerin yeniden belirlenmesine ve bu devletin dış politikasının dönüşmesine neden olacak büyük bir gelişme olmuştur. Bazı kimseler dışında (Baleta, 2002: 3) hemen herkes ani ve beklenmedik saldırıların gerçekleştiği 11 Eylül tarihinden sonra “hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı” (Arım, 2003: 2) görüşü etrafında toplanmıştır. Kimilerine göre 11 Eylül post-modern dönemin bittiği ve insanlığın bir güvensizlik çağına girdiği dönemin başladığı tarihtir (Kahraman, 2002: 1-33). 11 Eylül ile ilgili bu görüşün oluşmasında etkili olan faktörler, bir anda ortaya çıkmamış, uzunca bir tarihi sürecin sonunda oluşmuşlardır. Ancak sonuçta 11 Eylül olayları küreselleşmeyle birlikte hem savaş felsefesindeki değişimin hem de aktör farklılaşmasının bir sonucu olarak meydana gelmiştir.

11 Eylül’de meydana gelen terörist saldırıları gerçekleştirenlerin kimler olduğu konusunda oldukça fazla spekülasyon bulunmaktadır. Bu çerçevede, söz konusu saldırıları gerçekleştirenlerin, ABD’nin kendi içinden bazı grup ya da kişilerden El-Kaide örgütüne kadar genişleyen bir yelpaze içerisinde aranması mümkündür (Akar, 2002: 12). Ancak bu çalışma, gerek El-Kaide örgütünün bu tür bir eyleme girişmiş olma olasılığını arttıran faktörler ve gerekse ABD’nin bir şekilde saldırganların El-Kaide örgütü üyeleri olduğunu uluslararası topluma kabul ettirmiş olması nedeniyle bu saldırıların ilgili örgüt tarafından yapıldığını göz önüne alacaktır. Ancak bu noktada önemli olan, tam olarak bu saldırıları kimin işlediği değil, özelden ABD’nin ve genelde ABD müttefikleri ile BM gibi uluslararası bir örgütün, bu tür bir saldırı karşısında uygulamaya koyduğu stratejilerdir.

11 Eylül’de özellikle İkiz Kuleler’e çarpan uçak görüntüleri tüm dünyaya defalarca izletilirken (Çalış, 2003: 1) Başkan Bush 21. yüzyılın başlarına damgasını vuracak ünlü doktrinini hazırlamaya başlamıştır. Başkan Bush, 11 Eylül sonrası stratejileriyle, İncil’de yer alan “bizden olmayan bize karşıdır” tavrını benimsemiş, ve bunu yaparken Ortaçağ’ın “haklı savaş” doktrinine geri dönmüştür. Kimilerine göre 11 Eylül saldırıları, ilk anda kulağa hoş gelmeyen bir olay olsa da kendi stratejilerini dünya üzerinde uygulamaya koymak isteyen ABD için yeni bir çıkış noktası meydana getirmiştir (Parla, 2002: 35). Bu düşünürlere göre, zaten ABD kendi siyasal,

ekonomik ve askeri çıkarları ve hegemonya amaçları için terörü sürekli olarak üretmiş ve geliştirmiş olan bir ülkedir. Bu çerçevede kendi terörizm tanımı içerisine giren faaliyetlerde bulunan kişilerle kendi çıkarları doğrultusunda işbirliği yapmaktan çekinmemiştir. Küresel silahlanmanın patronu ve günümüzün Leviathan'ı olan ABD (Parla, 2002: 37), dünyada şiddete dayalı hegemonyanın baş mimarlarından birisidir. Dolayısıyla ABD, teröre karşı savaştan çok teröre karşı terör stratejisi ile kendi eseri olan dünyayı şiddete sürüklemiştir. Bu sırada Henry Kissenger makalesine, bu duruma uygun bir başlık vermiştir. "Terörizm Ağını Yok Edin, Kanıt Aramadan" (Kissenger: 2001: 102-105).

4.1. Bush Doktrini'nin Kapsamı

Başkan Bush terör saldırılarının meydana geldiğini haber aldığı andaki şoku üzerinden attıktan sonra, 1957'de Rusların Sputnik'i uzaya göndermelerinden bu yana savaşa hiç bu kadar yaklaşmamış bir devletin başkanı olarak, ABD'nin yeni güvenlik stratejisini belirlemiştir. Bu çalışmada yeni Eylül 2002 yılında yayınlanan Amerikan Ulusal Güvenlik Stratejisi'nin içerdiği konular*** genel olarak ayrıntılarına girmeden verilecek, daha sonra ise bu strateji çerçevesinde uygulamaya konulan politikalar incelenecektir.

11 Eylül saldırılarından bir yıl sonra ortaya konan ve Bush Doktrini olarak da adlandırılan ve dokuz bölümden oluşan ABD'nin yeni güvenlik stratejisi genel olarak birkaç başlık altında toplanabilmektedir. Bu noktalar; siyasi ve ekonomik özgürlükler aracılığı ile insanlık onurunu yüceltmek, terörizm ve kitle imha silahlarına (weapons of mass destruction-WMD) karşı güvenlik sağlamak ve ihtilaf alanlarına müttefiklerle birlikte müdahale etmektir****.

Bu çerçevede belgeden çıkarılabilecek birçok sonuç bulunmaktadır. Bunlara kısaca bakacak olursak, öncelikle uluslararası barış ve güvenliği korumakla görevli olan BM dururken bu belgede ihtilaf alanlarına müttefiklerle birlikte müdahale edileceği belirtilmektedir. Böylece BM'ye üye olan ama ABD ile müttefik olmayan devletler yok sayılmaktadır. Bu

*** Yeni strateji belgesinin tam metni için bakınız: www.whitehouse.gov (02.10.2003).

**** http://www.nytimes.com/2002/09/20/international/20STEXT_FULL.html (05.03.2003).

belge, ABD'ye çok geniş bir hareket alanı sağlamakta ve hemen her şeye müdahale imkanı vermektedir. Belgede terörle ve diktatör yönetimlerle mücadele edileceği söylenmektedir. Ancak ABD'nin bu kapsama giren birçok ülke ile ilişkilerinin iyi olduğu bilinmektedir (Öztürk, 2002: 14). Ayrıca burada WMD-KİS'e sahip olan ülkeler içerisinde en fazla vurgu Irak'a yapılmaktadır.

Yine belgede dikkat çeken diğer bir konu, terörle mücadelede askeri yöntemler dahil olmak üzere her türlü aracın kullanılması gerektiği, terörün küresel bir tehdit olduğu bildirilirken diğer yandan devletlerin askeri güçlerini azaltmaları istenmektedir. Ayrıca bu stratejinin diğer bir boyutunu da özellikle terör örgütlerinin hassas teknolojileri edinmesinin engelleneceği bildirilmektedir. Belge, ABD dışındaki devletlerin terör tehlikesi ile karşı karşıya kalmasını ihmal eden ve bu tehditle karşılaşan tek ülkenin ABD olduğu gibi bir yanı sıra düşmektedir. Ancak bu belgede daha da ön planda olan strateji “önleyici savaş-preventive attack” olmuştur. Bu stratejinin felsefesi, ciddi tehditlerin tam olarak şekillenmesinden önce harekete geçilmesinin meşru görülmesi olmuştur.

Aynı şekilde dünyanın her yerinde serbest ticareti, ekonomik gelişmeyi ve demokrasiyi getirmek için aktif şekilde çalışılacağı belirtilmesi, ülkelerin iç işlerine karışmada ABD'nin elini kuvvetlendirdiği gözlemlenmektedir. Olumsuz şartlara ve dolayısıyla terörizme yatak haline gelmesinde ABD'nin doğrudan veya dolaylı olarak etkili olduğu Afganistan gibi devletlerin, ABD'ye meydan okuduklarının söylenmesi de belgedeki ilginç noktalardan bir tanesidir. Söz konusu belge, Bush'un saldırıdan hemen sonra “dilim sürçtü” dediği “haçlı seferleri” söyleminden uzaklaşma çabasını göstermektedir. Çünkü bu terörist saldırıların herhangi bir din, bir politik rejim, bir kişi ve bir ideoloji ile bağlantılandırılmayacağı ifade edilmiştir. Ancak bununla birlikte “serseri devletler-rogue states ****”, adı altında hedef olarak bazı ülkeler belirlenmiş ve ilk olarak bu ülkelerle mücadele edileceği belirtilmiştir.

Hukukun kuvvetlendirilmesi olgusu da belgenin vurguladığı diğer önemli bir konudur. Ancak Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisini kendi

**** <http://www.joshuagoldstein.com> (08.09.2003).

vatandaşları için tanımayan ABD'nin insanlığa karşı işlenen en büyük suç olan terörle mücadele edeceğini belirtmesi inandırıcılık bakımından zayıf kalmaktadır. Dolayısıyla buradan, hukukun ABD dışındaki herkes için kuvvetlendirileceği sonucu çıkarılmaktadır. Ayrıca NATO, AB, ve Çin dışındaki diğer Uzakdoğu ülkeleri ile artan bir işbirliği öngören belge, özellikle Çin ve Hindistan gibi yükselen güçlere karşı önemli ekonomik bir cephe (Manisalı, 2003: 8) oluşturma gayretini ortaya koymaktadır (Dedeoğlu, 2002: 27). Son olarak belgede, terörizmin medeniyetler çatışması olmadığı ve açığa çıkmış medeniyet içi bir çatışma olduğu, bu iç çatışmanın da Müslüman dünyasının içinde yaşandığı belirtilmektedir.

Bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi ABD, yeni ulusal güvenlik stratejisini, uluslararası alanda ortaya çıkan yeni tehditleri karşılayacak şekilde sistemin oluşturulmasını temin etmeye ve bunun sadece kendi sorumluluğu ve sorunu olmadığını da dünyaya anlatmaya çalışmış (Okman, 2002: 44), ancak bunun yanında sistemin yeni dönüşüm sürecinde ipin ucunun kendisinde olması için çaba harcamıştır.

Bu noktada önleyici savaş stratejisi üzerinde biraz durmak gerekmektedir. Amerika izlediği bu stratejisi ile esas olarak kendi halkını daha fazla terör riskiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu strateji ABD halkının savunmasızlık psikolojisini beslemektedir. Amerikalılar, yabancı liderlerin, sahip oldukları kitle imha silahlarını irrasyonel bir şekilde kullanmalarından aşırı bir şekilde korkmakta ve bunlara karşı alınacak önlemler de aynı derecede korkunç olmaktadır. Amerikalılar bu korkuları yenmek üzere uzun vadeli politik stratejiler oluşturmak yerine önleyici savaş gibi kısa vadeli ve çatışmacı bir mücadele biçimini seçmişlerdir. Açık bir toplumda terörist saldırılara karşı izlenecek dikkatsiz bir savunma stratejisi aslında mantıksız bir deneme olabilecektir. Hava alanlarında güvenlik arttırılabilir ancak gemilerde, trenlerde, maillerde, tiyatrolarda ve tatil yerlerinde güvensizlik egemen olacaktır. Benzer şekilde misilleme tehdidi ile terörist saldırıları caydırmak ise potansiyel intihar komandolarına karşı kullanılmayacak bir yöntemdir.

Önleyici saldırı stratejisinde esas olan saldırılacak devletin saldırıdan önce silahlanmasını tamamlamış olmasıdır. Bu strateji ABD gibi güçlü bir ülkenin zafer kazanmasını ve askeri gücünü yeryüzünün belirli noktalarına taşınmasını gerektirir. Elbette ABD resmen bir koloni imparatorluğu değildir

ancak geçen iki yüz yıldaki diğer büyük güçler gibi daha zayıf toplumların işkenceci politikalarına emperyal bir barışı empoze etmeye çalışmaktadır. Bush'un önleyici savaş söylemi, emperyal düzenin ilk koruyucularının felaket getiren stratejik fikirlerinin, huzuru kaçıran bir yansımasıdır.

ABD gibi 19. ve 20. yüzyılın büyük imparatorlukları, uyduları olan toplumlara göre asimetrik olan büyüce sahip olmuşlardı ve ilk zamanlarda yaptıkları sert uygulamalar boyunca azgın halkların bölücü ve yıkıcı saldırılarından korkmuşlardı. Kendi topraklarında bulunan unsurların gözünde giderek gayri meşru hale gelen bir otorite olduklarından şüphelenerek kontrol edemedikleri uydularının, imparatorluğun özüne yöneleceklerinden korkmuşlar ve bu karşı çıkışları bastıran önleyici savaş stratejisini denemişlerdi. Ancak bu stratejinin sonucu, başka bir başkaldırının ortaya çıkması olmuştur. Örneğin İngiltere şimdiki Pakistan'ı yendikten sonra, sertlik yanlıları Afganistan'a hareket etmişler ve orada karşı çıkışlarına devam etmişlerdir. Bu düşmanların hepsini aynı anda yenmek mümkün olamayacağına göre sürekli bir yerlerde bu sertlik yanlıları ortaya çıkacaktır. Tarihte önleyici saldırı stratejisini izleyen tüm imparatorluklar yıkılmıştır. Dolayısıyla ABD'nin şimdi izlediği önleyici savaş, ABD'yi tarihin tekerrür edeceği bir durumla karşılaşma riskiyle buluşturmaktadır (Wallerstein, 2003: 4).

Ancak ABD şimdilik bu stratejiyi takip etmekte kararlı gözükmektedir. Afganistan ve Irak müdahaleleri bunun bir göstergesidir. Ancak her iki olayda da ABD'ye karşı yükselen itirazların, şimdilik pasif de kalsa, ileride ortaya çıkma olasılığı bulunan daha büyük muhalefet hareketlerinin başlangıcını oluşturmaktadır.

4.2.Yeni Güvenlik Algılamalarının Sonuçları

Bu bölümde ABD'nin güvenlik algılamalarında meydana gelen teorik değişimlerin uygulamaya nasıl yansıdığı incelenecektir. Öncelikle ABD, 11 Eylül sonrasında kendi topraklarında saldırıyla karşı karşıya kalan bir devlet olarak kendi hava gücüne bağlı uçaklarla yine kendisine yapılan bir saldırı yaşamıştır. Bu nedenle ilk olarak yaptığı uygulama, vatandaşlarının özgürlüklerini kısıtlama pahasına ülke içi önlemler almak olmuştur. Konunun bir de savaşan ülkenin iç düzenini ilgilendiren yanı uluslararası

sistemle ilgili yanından daha az önemli değildir. İster saldıran isterse saldırıya uğrayan konumunda olunsun, savaş hali ilgili ülkenin yurttaşları için olağan döneme nispetle daha sıkı bir rejim demektir (Erdoğan, 2003: 5) Sıkı bir rejim ise, olağanüstü hal veya sıkıyönetim şeklinde, özgürlüklerin kısıtlandığı veya askıya alındığı yahut her ikisinin de mevcut olduğu bir yönetim anlamına gelmektedir. Bugün Amerika'da birey özgürlükleri en fazla güvenlik kaygısıyla tehdit altındadır. Bu çerçevede özellikle hava alanlarının güvenliği arttırılmış, Ortadoğu kökenli vatandaşları üzerindeki kontrolünü en üst düzeye çıkarmıştır. Saldırlardan hemen sonra bir de şarbon tehlikesinin ortaya çıkması, ülke içinde tam bir güvenlik bunalımı meydana getirmiş, bunun üzerine alınan önlemler daha da sertleşmiştir. Bütün bunların arkasında bir güvensizlik paranoyası yatmaktadır.

Ancak güvenliğe ilişkin en önemli uygulamalar Afganistan ve Irak'a karşı gerçekleştirilmiş, uluslararası güvenliğin nasıl sağlanacağı, BM'nin gerçekten önemli bir örgüt olma özelliğini devam ettirip ettirmediği tartışmalarını meydana getirmiştir.

5.SONUÇ

Güvenlik, tarihin hemen her döneminde bireylerin ve şekli ne olursa olsun bütün devletlerin önem verdiği bir konu olmuştur. Ağırlıklı olarak realistler tarafından öngörülen güvenlik temelli politikalar, her devletin kendi savunma mekanizmasını geliştirmesini sağlamıştır. Bu mekanizmanın gelişmesi daha önceleri sadece askeri anlamdaki güç kapasitelerinin arttırılmasına neden olurken, günümüzün küresel dünyasında gücün sahip olduğu her boyuta önem verilmeye başlanmıştır.

Artık günümüzde güvenlik denilince, sınır güvenliğine dayalı klasik askeri güvenliğe ek olarak ekonominin korunması, kültürün korunması, başka coğrafyalardaki enerji kaynaklarının güvenli bir biçimde kontrolü, mali gücün korunması, medya ve film endüstrisi hakimiyeti, uluslararası iletişimin korunması ve izlenmesi, uluslararası sermayenin yönlendirilmesi, çevresel tehditlerden ve salgın hastalıklardan kaçınılması, sonuç olarak dünyanın altına, yüzeyine ve dışına hakim olunması gibi bir çok boyutta analiz edilebilecek hedefler anlaşılmaktadır.

Küreselleşme, güvenlik sorunlarının da küreselleşmesini beraberinde getirmiş ve devletlerin uluslararası güvenlik sorunlarıyla tek başına mücadele edebilme imkanını ortadan kaldırmıştır. Bunun en önemli sonucu, devletlerin hemen her alanda birbirlerine bağımlı hale gelmeleri olmuştur. En güçlü olduğu sanılan bir güç bile uluslararası güvenlik konuları söz konusu olduğunda başka güçlerin yardımına ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyacı ortaya koyan en önemli örnek, ABD'nin özellikle uluslararası terörizme karşı verdiği mücadelede müttefiklere ihtiyaç duymuş olmasıdır. Bu yardımı şu veya bu nedenle reddetmek, problemlerle tek başına mücadele etmeye çalışmak bir devlet için kendi sonunu hazırlamaktan başka bir sonuca yol açmayacaktır. Dolayısıyla yeni dönemde uluslararası güvenlik sorunlarının çözümü ancak uluslararası işbirliği ile mümkün olabilecektir. Bu işbirliği ise tarafların zorla mücadeleye katılmasını sağlayarak değil, herkesin bu problemin çözülmesi gerektiğine inanmasıyla gerçekleşir. Dünyanın bir kısmının uygulanacak olan çözüm yolunu uygun bulmadığı durumlarda, uluslararası hukukun meşru saymadığı yöntemlerle uluslararası güvenlik anlamında sonuca ulaşmak mümkün değildir. Bu tür bir yöntem uluslararası güvenliği oluşturmaya çalışırken tam tersi bir etki oluşturacaktır. Nitekim özellikle Irak'ta yaşananlar dünya kamuoyunu sürekli olarak rahatsız etmekte ve böylece yeni güvenlik problemlerinin temelleri atılmaktadır. Dolayısıyla içerisinde bulunduğumuz bu yeni dönem bir yandan devletlerin güç mücadelesi yaptıkları bir dönem olarak şekillenirken diğer yandan da uluslararası işbirliğinin en önemli örneklerinin ortaya çıkabileceği bir dönem olacaktır. Öyle ki bu dönem uluslararası suç şebekelerinin oluşumuna paralel bir şekilde uluslararası işbirliğinin de kurumsallaştığı bir dönem olacaktır.

Günümüz dünya sistemi şekillenirken elbette tarihten etkilenmiştir ve etkilenmeye de devam edecektir. Tecrübeler insanoğlu için en güzel kılavuzlar olmuştur. Ancak değişen dünyayı anlayabilmek tarihin derinliklerinde kalmış dar kalıplarla da mümkün olmamaktadır. Bu nedenle bir devletin hem geçmişi iyi anlaması hem de içinde bulunduğu anı iyi analiz etmesi ve ileriye dönük stratejilerini iyi bir şekilde oluşturması gerekmektedir.

Bu çerçevede ABD'nin aslında bu noktalara oldukça dikkat eden bir devlet olduğu görülmektedir. İzlediği politikalar, dünyanın geri kalanının büyük bir kısmı tarafından beğenilmesi de, hatta geride kalanlar da dahil

olmak üzere halen yaşanan birçok güvenlik sorununun sorumlusu olarak kabul edilse de ABD, iç örgütlenmesi ile dış politikası arasında sağlam bir bağ kurmuş durumdadır. Kurulduğu ilk günden itibaren hep aynı hedef peşinde ilerlemiştir. ABD uzun vadeli proje ve politikalar üreten ve uygulamaya çalışan bir ülkedir. Dünya üzerinde bu türden bir devlet bulmak çok kolay olmamaktadır. Üyesi olduğu ya da olmadığı bütün uluslararası örgütlenmelerde söz sahibidir. Stratejilerini her ne şekilde olursa olsun uygulamaya en azından çaba göstermektedir.

Ancak diğer yandan aynı ABD, gerek kendi içindeki toplumsal problemleri, gerek küreselleşmenin beraberinde getirdiği sorunlar ve gerekse zaman zaman terörist hareketlere dönüşen bir muhalefet ile uğraşan bir devlettir. Plan ve projeleri çok büyük aksaklıklara uğramıştır ve uğramaktadır. Dünya kamuoyunun tamamını hiçbir zaman yanına çekmeyi başaramamıştır. ABD'nin dünyayı kontrol etme isteği, ancak böyle bir durumda mutlak güvenliğe ulaşabileceğine inanması, onun dünyanın her yerinde olmasını gerektirmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki güvenliği sağlama amacı sadece ABD'ye ait bir amaç değildir ve dünya üzerindeki tüm insanlar, devletler, ekonomiler ve kültürler bu amacı ABD ile paylaşmaktadır. İşte dünyanın her yerinde bulunması gereken ABD kendisine karşı güvenlik mücadelesi veren insanlarla, gruplarla ve devletlerle uğraşmak zorunda kalmakta ve bu durum ABD'yi oldukça yıpratmaktadır. 11 Eylül sonrası yeniden şekillenen güvenlik anlayışı ve şiddetli küresel politikaları ise ABD'yi, yakalandığı travmadan kurtaracağı yere hem ABD'yi hem de tüm dünyayı içinden çıkılması zor bir kaosun içine sürüklemiştir. Politikalarının şiddetli olması ve uluslararası hukuku hiçe sayması ABD'nin uluslararası kamuoyunun gözündeki itibarını düşürmekte ve meşruiyet problemi ile karşı karşıya bırakmaktadır. Kaldı ki özellikle uluslararası terörizm gibi önemli güvenlik sorunlarının şiddetli, çatışmacı, sert ve meşru olmayan önlemlerle bertaraf edildiğini gösteren tarihi örnekler bulmak da oldukça zordur. Yine aynı şekilde BOP gibi gerçekleşmesi oldukça zor projelerle uğraşarak zaman ve kaynak kaybı ekonomik ve sosyal sıkıntılarla mücadele etmeye çalışan bir ülke için oldukça zararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Abdi Baleta, “Eski Jeopolitiğin Yeni Perspektifleri”, Çev: A. Altay Ünaltay, <http://www.yarindergisi.com/haziran2002/11.htm> (03.07.2003).
- Ahmet Emin Dağ, **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, Anka Yayınları, İstanbul, 2004.
- Atilla Akar, **Kıyamet Komplosu**, Gendaş Yayınları, İstanbul, 2002.
- Beril Dedeoğlu, “ABD’nin 21. Yüzyıl Stratejisi ve Olası Küresel Etkileri”, **2023**, Kasım 2002.
- Birol Akgün, “Küreselleşme Çağında Terör ve Karşı Terör: Amerika’nın İş Neden Zor?”, **Stratejik Analiz**, Sayı: 18, ASAM Yayınları, Ankara, 2001.
- Bjorn Moller; “The United States and the New World Order: Part of the Problem or Part of the Solution”, <http://www.ciaonet.org/wps/mob05/index.html> (08.09.2003).
- Cengiz Okman, “Değişen Güvenlik Dengeleri ve Amerika’nın Stratejik Hedefleri”, **2023**, Kasım 2002.
- Çağrı Erhan, “Soğuk Savaş Sonrası ABD’nin Güvenlik Algılamaları”, Refet Yinanç ve Hakan Taşdemir (Ed.), **Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye**, Seçkin Yayınları, Ankara 2002, s. 42-68.
- Erol Manisalı, “Bush Yönetiminin İmparatorluk Rüyası”, **Jeopolitik**, Sayı: 5, İstanbul, 2003.
- Hakan Hanlı, “Global Terörizm: Uluslararası ve Uluslarüstü Boyutu”, http://www.terör.gen.tr/turkce/makaleler_terorizm_hakan_hanli.html (04.06.2003).
- Hasan Bülent Kahraman, “11 Eylül: Postmodern Dönemin Bitişi”, Masis Kürkçügil (Der.), **Sahibini Arayan Barış**, Evereset Yayınları, İstanbul, 2002, ss. 1-33.
- Henry Kissinger, “Terörizm Ağını Yok Edin Kanıt Aramadan”, Metin Sever ve Ebru Kılıç (Der), **Düşmanını Arayan Savaş**, Evereset Yayınları, İstanbul, 2001, ss. 102-105.
- Immanuel Wallerstein, “Beklemeden Saldırı: Siyasi ve Ahlaki Riskler”, <http://fbc.binghamton.edu/commentr.htm> (28.08.2003).
- İbrahim Mazlum, “Çevre ve Güvenlik İlişisine Tanımsal Bir Yaklaşım”, Ayhan Kaya ve G. Göksu Özdoğan (Der), **Uluslararası İlişkilerde Sınır Tanımayan Sorunlar**, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2003, s. 320-342.

- İrfan K. Ülger, “AGSP’nin Arka Planı, Oluşumu ve Temel Anlaşmazlık Konuları”, Refet Yinanç ve Hakan Taşdemir (Ed.), **Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye**, Seçkin Yayınları, Ankara 2002, ss. 80-97.
- Jeffrey W. Taliaferro, “Security Under Anarchy: Defensive Realism Reconsidered”, International Studies Association, **40th Annual Convention**, Washington D. C., 1999, <http://www.ciaonet.org/isa/taj01/index.html> (18.06.2003).
- Kemal Girgin ve Işık Biren, **21. Yüzyıl Perspektifinde Dünya Siyaseti**, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul, 2002.
- Mehmet Doğan, **Büyük Türkçe Sözlük**, Vadi Yayınları, Ankara, 2001.
- Mohammed Ayoob, **The Third World Security Predicament**, Lynne Rienner Publishers, London, 1995.
- Mustafa Erdoğan, “Özgürlük ve Güvenlik”, <http://www.liberal-dt.org.tr/guncel/Erdogan/Ozgurlukveguvenlik.htm> (30.10.2003).
- Osman Metin Öztürk, “ABD’nin Yeni Ulusal Güvenlik Stratejisi Küresel Ölçekte Kaotik Bir Ortamın Habercisi Gibi”, **2023**, Kasım 2002.
- Ömer Demir ve Mustafa Acar, **Sosyal Bilimler Sözlüğü**, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.
- Paul Wilkinson, **Terrorism and the Liberal State**, New York University Press, New York, 1986.
- Reşat Arım, “Yeni Uluslararası Konjonktür Oluşurken Aynı Zamanda Yeni Dünya Düzenini De Belirleyebilir”, http://www.foreignpolicy.org.tr/tur/makale/rarim_040303.htm (17.08.2003).
- Robert Ellsworth, “American National Security in the Early 21st Century”, <http://www.ciaonet.org/pub/std03b.html> (12.12.2003).
- Roland Paris; “Human Security: Paradigm Shift or Hot Air?”, **International Security**, 01622889, Vol. 26, Issue 2, Fall 2001.
- Ronnie D. Lipschutz, “On Security”, Ronnie D. Lipschutz (Ed.) **On Security**, Columbia University Press, New York, 1998.
- Şaban Çalış, “Bilince Vurulmuş Darbe: 11 Eylül”, http://www.liberal-dt.org.tr/guncel/Diger/sc_11%20eylul.htm (12.12.2003).

Taha Parla, “11 Eylül Yeni Bir Şey Mi?”, Masis Krkgil (Der.), **Sahibini Arayan Barış**, Everest Yayınları, İstanbul, 2002.